

11 EYLÜL: GERÇEĞİN ÇÖLÜNE HOŞ GELDİNİZ...(?)

EMRE ASLAN

Bu çarpıcı ama bir o kadar da yanıltıcı başlık (soru işareti hariç) Slavoj Žižek'in yazdığı bir makaleye ait (2001: 48). Muhtemelen Žižek, dünyadan habersiz sıradan Batılı (ve özellikle de dünyadan habersizliğin timsali olarak sıradan Amerikalı) okuyucunun yaşadığı sarsıntıyı etkili bir biçimde yansıtmak için bu başlığı seçmişti. Žižek, bu ifadeyle, geçtiğimiz yıllarda oldukça popülerlik kazanan Matrix adlı filmde terörist ilan edilen Morpheus'un filmdeki baş kahramana söylediği bir söze göndermede bulunuyordu.¹ Filmdeki bu söz dünyadaki bir çok insan gibi hayal dünyasında yaşayan kahramanının gerçek dünya ile karşılaşmasından sonra söyleniyordu. Žižek'e göre Batılılar 11 Eylül terör saldırısının ardından gerçeğin çölüyle karşılaşmak zorunda kalmıştı. Esasında bu yargı, yaratıcı ve başarılı olduğu teslim edilmesi gereken 11 Eylül saldırısından sonra akla gelen ilk şeydi. Bu bireysel terör saldırısı dünya kapitalizminin hegemonik devleti olan ABD'nin hep söylendiği üzere tam kalbine indirilmiş bir darbeydi ve belki de bu ülkenin yaşamış olduğu en sarsıcı saldırıydı. İlk günlerde bu darbenin ABD'ye olan maddi ve manevi tahribatının ölçüsünü tahmin etmek bile zordu. Bu kadar sarsıcı bir olaydan sonra dünya artık aynı olamazdı, ve mutlaka insanlar gerçekleri göreceklerdi.

İşte başlığın yanıltıcılığı da buradan kaynaklanmaktadır: Bireysel bir terör eylemi ne kadar etkileyici olursa olsun, dünyadan habersiz güruhu gerçeğin ne çölüyle ne de vahasıyla karşılaştırılabilir.² Böyle bir olayın ardından emperyalistlerin eline daha fazla koz geçmesi ve ırkçı, şoven ve militarist ideolojinin daha fazla salgınması maalesef sıradan insanları gerçeğe daha çok yaklaştırmıyor. Peki gerçek nedir ve yaşanan bu olayın teorik açıklaması nasıl yapılabilir? Bunun yanıtının teorik düzeyde ancak kısmen verebileceğimi sanıyorum. Zira gerçeğe yaklaşmak sadece teorik düzeyde olmuyor, eleştirel-pratik bir boyutun da içerilmesi gerekiyor. Teori ise pratiğin bir biçiminden başka bir şey değildir ve eleştireliliği ölçüsünde gerçeğe yaklaşmakta yardımcı bir araç olabilir. Burada 11 Eylül olayının gerçeğine kısmiliğinin bilincinde olarak ve eleştiri vurgusu yaparak yaklaşılmaya çalışacağım. Bugün vurgulaması gerektiğini düşündüğüm üç eleştiri var: Emperyalizm, Kültürel İrkçilik ve Din.

Emperyalizm Eleştirisinin Güncelliği

Kautsky, Rusyadaki Ekim Devrimi'ni demokratik olmadığı için eleştirmişti. Bolşevik Devrimin lideri Lenin'in Kautsky'e yanıtında ise ölçsüz bir nezaketsizliği farketmemek olanaksızdır. Kautsky'nin ölçülü diline karşın Lenin Kautsky'i sürekli aşağılar ve onu döneklık ve ahmaklıkla suçlar. "Nezaketsizlik nezaketsizliktir, kabul edilemez" diyenler olacaktır ama yine de bana öyle geliyor ki Kautsky'nin nazik dilinde Rus Devrimine karşı bir küçümseme, Lenin'in açıkça kaba olan dilinde ise apaçık bir ihanetin karşısında duyulan acı ve öfke

¹ Sinema filmleri başta New York şehri olmak üzere ABD'nin görkemini yansıtan en etkili vasıtalarından biri olduğu için, 11 Eylül'ün 'sanatsal' çözümlemelerinde sıkça başvuruldu. Žižek, Matrix filminin dışında Truman Show ve Titanic gibi filmlerden de ilginç metaforlar aktarır. Oskar Negt ve Alexander Kluge, King Kong filmine göndermede bulunarak 11 Eylül'ü açıklamaya çalışırken daha da ilginç bağlantılar kurarlar (2001: 996-1005). Elinde sevdiği beyaz bir kadını korumak için New York'taki ünlü Empire State Binasına çıkan King Kong'a ABD'nin uçakları saldırdığı sahneye dikkat çekerek şu soruları sorarlar Negt ve Kluge: "Bu sahne "iyi" ve "kötü" arasında ayırım yapabilmek için ne kadar kullanışlıdır? Saldıran gorili kim vücuda getirdi? Gorilin elindeki beyaz kadın kimdir? Esas saldırgan ve onun gökdelenlerine hangi uçaklar saldırmaktadır?" (1001). Sinema filmlerine dayanarak 'sanatsal' bir çözümlemeye "Dövüş Klubü" filminin sonunda New York şehrinde terörist grup tarafından finans şirketlerinin bulunduğu gökdelenlerin yerle bir edilmesini hatırlatıp bir katkı da biz yapmış olalım.

² Esasında bilinçli bir siyasi müdahale içermeyen her tür olay için (doğal bir afet ya da bir trafik kazası) bu tesbiti yapabiliriz. Türkiyede 17 Ağustos depriminden ya da Susurluk kazasından sonra medya tarafından sürekli ilan edilen klişeyi hatırlayalım: Artık hiç bir şey eskisi gibi olmayacak. Oysa Türkiye'de ne kadar çok şeyin değiştiği tartışmalıdır. Susurluk sonrasında hiç dilden düşmeyen o mistik "derin devlet"e ne olduğu bir kenara, 17 Ağustos depremi sonrası sanki her şeyin sorumlusuymuş gibi lanse edilen müteahhitler daha iyi kontrol ediliyor mudur? Bu kadarlık olsun bir değişiklik olmuş mudur acaba?

vardı. Kautsky Rus devrimini eleştirirken sadece herhangi bir tarihsel olguyu değerlendiren bir teorisyen olarak konuşmuyordu. Kautsky aynı zamanda Alman Sosyal Demokrat Partisinin liderlerinden birisiydi ve sosyalist devrimler açısından çok kritik bir dönemde ülkesinin emperyalizmini meşrulaştırarak işçi sınıfını arkadan hançerliyordu.

Bugünün Alman Sosyal Demokrat Partisinin (SPD) ise, işçi sınıfını arkadan hançerlediklerini söylemek mümkün değil. Zira hançerleme işini arkadan yapmaya gerek duymuyorlar ve kapitalizmle bir dertleri olmadığını apaçık söylüyorlar. Bu nedenle Kautsky'e karşı duyulan öfkeyi bile haketmiyorlar. Avrupa'daki sosyal demokrat partiler ülkelerinin emperyalist politikalarının doğal savunucuları konumunda oldukları için onları eleştirmenin çok fazla bir anlamı ve heyecanı yok. Bugün düzen dışı ve radikal gibi görünen ama gerçek bir eleştiri yapabilme yetisine sahip olamayan başka güçler var. Örneğin, savaş karşıtı ve anti-militarist olduğunu iddia eden ama bunu emperyalizm eleştirisiyle bütünleştiremediği için ülkülerinden dönen Yeşiller Partisi.

11 Eylül saldırısından sonra Almanya'da SPD başkanı ve Almanya Başbakanı Helmut Schröder'in ABD'nin savaş politikalarını desteklemek için kullandığı 'sorgusuz dayanışma' ifadesi savaş karşıtı çevrelerde oldukça fazla tartışıldı ve eleştirildi. Meclisteki partiler içinde açıkça savaş karşıtı olduğunu ifade edebilen tek bir parti vardı: Demokratik Sosyalist Parti (PDS). PDS, sorgusuz dayanışma siyasetine eleştiride bulunuyor, ABD'yle olan dayanışmanın eleştirel olması gerektiğini söylüyordu. PDS'in tutumunun ne kadar radikal olduğu kendi başına tartışılabilir, ancak Almanya'daki Yeşiller partisinin 11 Eylül sonrası içine düştüğü durum şu tezi keskin bir biçimde kanıtlıyordu: Emperyalizm eleştirisi yapmadan gerçek bir savaş karşıtlığı yapılamaz. Yeşiller, iktidar ortağıydı ve iktidarda olduğu dönem boyunca Almanya II. Dünya savaşı sonrası dönem boyunca en saldırgan, en militarist dönemini yaşıyordu. Almanya, kendi burjuvazisinin emperyalist çıkarları uğruna bu dönem boyunca üçüncü kez başka bir ülkede savaşması için asker yolluyordu. Yeşiller Partisinin her seferinde bu militarist siyaseti onaylaması, tam bir çelişkiydi. Zira amiyane tabiriyle söylersek, Yeşillerin olayı zaten anti-militarizmdi. Bir ara parti yöneticileri, tabandan gelen savaş karşıtı keskin eleştirilerin etkisiyle PDS'in ortaya attığı 'eleştirel dayanışma' kavramını sahiplendi ve asker göndermeyi onaylamayacaklarını açıkladı. Ancak Schröder'in asker göndermeyle ilgili yasayı meclisin onayına sunmasının ardından, Yeşiller partisi milletvekillerinin neredeyse tamamı koalisyon ortaklığını sürdürebilmek için önergeye evet oyu verdi.

Yeşiller partisinin durumunun, kapitalizm ve dolayısıyla emperyalizm eleştirisi yapılmadan tutarlı bir anti-militarizmin yapılamayacağını gösterdiğini öne sürdük. Ancak bu önermenin tersi de doğrudur: Bugün savaş karşıtı ve anti-militarist olmadan tutarlı bir emperyalizm eleştirisi yapılamaz. Sovyetler Birliği'nin yıkılmasının ardından ortada ABD'nin hegemonyasına karşı çıkabilecek hiç bir güç kalmadı. 11 Eylül saldırısından sonra ABD hegemonyasının sarsıntıya uğradığını ve hatta bunun bir dönüm noktası olduğunu iddia edenler oldu. Bazıları Avrupa Birliği içindeki bir takım ülkelerin ABD'nin hoyrat çıkışlarını eleştirmesini ABD hegemonyasının sarsılışının bir belirtisi olarak gördü. Bunun yanısıra Rusya ve Çin gibi ülkelerin yeni hegemonik merkezler olacağını, Türkiye'nin de buna göre davranması gerektiğini söyleyerek Türk iktidar bloğuna akıl vermeye kalkan 'solcular' da oldu. Oysa ortada ne herhangi güçlü bir ülkenin ABD'nin savaş politikasına keskin bir eleştirisi vardı ne de hegemonyanın değişmesi süreci. Uluslararası kapitalist sistemde hegemonyanın değişmesini sadece bireysel bir terörizm olayı etkileyemez, başka bazı nesnel ve öznel faktörlerin ortaya çıkması gereklidir. En başta sermaye birikim süreçlerinde ciddi bir dönüşüm olduğunun belli olması gereklidir ve ortada böyle bir durum görünmemektedir.

ABD hala hegemonik güç olmaya devam etmektedir ve hatta 11 Eylül saldırısıyla hegemonyasını güçlendirici bazı kozlar elde etmiştir. ABD, saldırı sonrası 'teröre karşı savaş' şiarıyla kendi çıkarlarını rahatsız edebilme potansiyeline sahip her ülkeye karşı bir saldırı tehditini meşrulaştırabilecek ortam kazanmıştır. Esasında ABD'nin anti-terörizm retoriğiyle kendi politikalarını meşrulaştırmaya çalışması da yeni bir olay değildir. ABD, Irak, Libya ve Yugoslavya gibi ülkelere müdahale ederken, terörizme ve insan hakları ihlallerine karşı savaştığını iddia ediyordu. Bu ülkenin liderleri devlet adamından ziyade terörist olarak gösteriliyordu. Bu anlamda da 11 Eylül bir dönüm noktası değildir, ancak bu saldırının ABD emperyalizminin siyasetini meşrulaştırma sürecine çok büyük katkılarda bulunduğunu da görmezlikten gelemeyiz.

Kültürel İrkçılık Eleştirisinin Güncelliği

11 Eylül saldırısının hemen ardından BBC'den CNN'e ZDF'den TV5'e kadar bütün Batılı televizyon kanallarında ister uzman ister ,sıradan insan' olsun, fikir bildirenlerin çoğu bir isimden ve bir tezdən söz etmeyi ihmal etmiyorlardı: Samuel Huntington ve ünlü tezi ,Medeniyetler Çatışması'. Bu isim ve bu tez daha sonra da tartışıldı, ama olayın hemen ertesinde yapılan yorumlar, insanların artık içine sinmiş (ortakduyusallaşmış) fikirleri göstermesi açısından önemliydi. Ne zihinsel emeğini halkların katledilmesi için harcayan Huntington³ ne de en küçük bir zeka pırlıtısı taşımayan bu tez ayrıntılı bir tartışmayı hak ediyor. Ancak bir belirti ve bir zihniyet kalıbı olarak kültürelcilik ve onun siyasi görünümünden biri olan kültürel ırkçılık üzerinde durmamız gerekiyor.

11 Eylül saldırısı reaksiyoner milliyetçiliğin, ırkçılığın ve şovenizmin yükselmesinde etkili oldu. Olayın hemen ertesinde ABD'de cinayetlere kadar varan yüzlerce ırkçı saldırı gerçekleşti. Ayrıca ,özgürlükler ülkesi' ABD'de güvenlik gerekçesiyle büyük yasaklamalar, sansürler ve kontroller yapılmaya başlandı. Avrupa ülkeleri açısından da durum daha iç açıcı değildi. Uçak kaçırma eylemlerini gerçekleştirdiği söylenen Arap öğrenciler Alman üniversitelerinde okuyorlardı ve Alman İçişleri Bakanlığı üniversitelerde özellikle İslam ülkelerinden gelen öğrencilere yönelik olmak üzere fişleme işlemi başlatacağını açıkladı. İrkçı ve şoven yasa ve uygulamalar güvenlik kavramı altında gündeme getirildi. Hamburg'da ilk defa seçimlere katılan Schill-Partisi'nin savcı olan liderinin tek bir kavramı vardı: Güvenlik. Ve parti büyük bir başarı kazandı. Fransa'da ise ,güvenlik' kavramını öne çıkaran sağ parti liderlerinin seçim başarısı daha da korkunç oldu: Fransa'nın ırkçı partisi olan *Front National*'ın lideri Le Pen beklenmeyen bir biçimde Başkan adayı olan iki kişiden biri olmayı başardı.

Bazıları, ABD'nin çok-kültürlü yapısının ilk kez bozulduğunu, 11 Eylül'ün bu anlamda da bir dönüm noktası olduğunu söylediler. Oysa o çok-kültürlü denilen yapı zaten ırkçılığı içeriyordu ve bu anlamdaki bir çok-kültürlülüğü bir terör saldırısının tek başına değiştirmesi mümkün değildi. Bu saldırı ırkçılığı ve şovenizmi artırmıştır ama bu olguların bu saldırıdan çok daha önceye giden tarihleri ve çok daha derinlerde olan kaynakları vardır. Kapitalizmin ilkel birikim döneminden ve kölecilikten itibaren başlayan ırkçılık, kapitalizmin eşitsiz gelişmesiyle doğrudan bağlantılı olarak çeşitli biçimlerde yeniden ortaya çıkmaktadır. Batıda şu anda neo-faşist partilerde en yetkin ifadesini bulan ırkçılık, klasik faşist dönemdeki ırkçılıklar gibi biyolojik ırkçılığı apaçık kullanamıyor. Biyolojik ırkçılık öğeleri daha çok statik ve mistik bir kültür kavramının ardında saklanıyor. Birbirinden keskin sınırlarla ayrılabilen çeşitli kültürler tanımlanıyor ve bu tanımlar temelinde sömürü, baskı ve dışlama politikaları haklılaştırılıyor. Örtük olarak kabul edilen bir başka nokta da bu kültürler arasında bir hiyerarşi kurulması. Bu hiyerarşinin kültürel ırkçılık içindeki güncel kurbanı ise İslam. Müslüman ülkelerde yaşayan ve özellikle de Batıya göç eden işçiler, adına İslam kültürü denilen yekpare bir kategori içinde toplanıyor.

Ancak kültürelcilik, sadece Batıyı ilgilendiren, Batıya özgü bir tehlike değildir. Bununla birlikte, bağımlı ülkelerdeki kültürelciliğin yansıması kültürel ırkçılık değil, reaksiyoner bir milliyetçilik olacaktır. Üstelik ham bir anti-Batıcılığın radikal bir ideoloji olarak algılanma olasılığı da güçlü. Oysa birbirlerini tam zıddı olarak görünmesine karşın reaksiyoner milliyetçilik, Batıdaki kültürel ırkçılıkla aynı kültürelci paradigmayı taşırlar. Bu nedenle kültürelcilik eleştirisi mutlaka bu türden reaksiyoner milliyetçiliğin eleştirisini de içermelidir. Reaksiyoner bir milliyetçiliğe düşmeyen veya reaksiyoner milliyetçiliğe hizmet etmeyen bir anti-empyalizm, ancak sosyal olguların arkasındaki sınıfsal ilişkilere vurgu yaparak gerçekleşebilir.

Dinci Gericilik Eleştirisinin Güncelliği

³ ABD, Vietnam savaşı sırasında uzun yıllar savaşta bir ilerleme kaydedemeyince sosyal bilimcilerine başvurur. Sosyal bilimcilerden Vietnamın sosyal yapısını çözümlenmelerini ve buna göre yeni savaş stratejileri geliştirmeleri istenir. Huntington, Vietnamlıların sosyal olarak birbirine çok bağlı ve coğrafi şartlarının birbirlerini korumaya elverişli olduğunu tesbit eder. Huntington'un önerisi sadece askerlerin değil sivillerin de öldürülmesi ve zorlu bir coğrafyaya sahip Vietnam köylerinin bombalarla dümdüz edilmesidir. Huntington'un raporundan sonraki bir yıl içinde o zamana kadar öldürülen Vietnamlıdan beş kat daha fazla kişi öldürülür.

11 Eylül saldırısını radikal İslamcı terörist grup ve onun lideri Usama bin Ladin'in yaptığı söyleniyor ve herhalde böyle olması da muhtemel. Ladin, ABD'yi ve diğer Batı ülkelerini dinsiz ve tanrısız ilan ediyordu. Öte yandan ABD Başkanı George Bush, bu terör saldırısını gerçekleştirenlerin asıl dinsiz ve tanrısız olduğunu ilan ediyordu. Hatta Bush, bir haclı seferi ilan edecek kadar ileri gidebiliyordu. Batılı gazetelerde, dergilerde ve televizyonlarda bir çok İslam bilgini çıktı ve Ladin'in gerçek İslam'la bağdaşamayacağını ilan etti. Bu bilginlere göre, Ladin'in cihat çağrılarının İslam'daki cihat anlayışıyla ilgisi yoktu. Olayın ertesinde yapılan açıklamalara bakılırsa, ortalık dinsizden geçilmiyordu. Çünkü herkes birbirini dinsizlik ve tanrısızlıkla suçluyordu. Oysa ben hepsinin dine ve tanrıya sahip olduğuna gönülden inanıyorum. Zira savaşı, baskıyı ve terörü meşrulaştırmak için her zaman afyona ihtiyaç vardır ve din egemenler için hiç de öyle kolayca vazgeçilecek bir araç değildir. 11 Eylül bağlamında şu gerçek teslim edilmeli: Ne bu terör olayında, ne de olay sonrası çıkarılan savaşlarda dinsizlerin bir suçu yoktur.

Bir de bu 'çılğınca' dinler savaşına karşı sevgi yolunu benimsemiş, dinler arası diyalog isteyenler vardı. Onlara göre dinler aslında sevgiyi işaret ediyordu ve gerçek dindarların şiddetle ilgisi olamazdı. Bunu söyleyenlerin bir kısmının gerçekten sevgi dolu ve şiddet karşıtı insanlar olduğuna inanıyorum. Dinlerin her zaman baskı ve şiddet biçimini aldığını da düşünmüyorum. Ancak din üzerinden yapılan analizler ve ayrımlar yaşanan sosyal olguların gerçek niteliğiyle ele almayı önlediğini görmek gerekiyor. Dinsel ayrımların öne çıkarılması öze dair ilişkileri görmeyi zorlaştıran bir ortam yaratmaya hizmet ediyor. Dinler arası diyalog veya kültürler arası diyalog kavramları da bu ayrımların ön plana çıkartılmasına yarıyor. Çünkü ortada bir diyalog olması için önce en az iki ayrı kategorinin olması gereklidir. 'Ayrı ayrı dinler var zaten, sorun nerede?' diye soranlar olabilir. Sorun, dinlerin sosyal olguları analiz ederken bir çözümleme kategorisi haline getirilmesindedir. Oysa din sosyal olguları çözümleyen bir kategori değil, sosyal olgunun kendisidir. İşte bu nedenle bir din eleştirisi, dini insanların düşünüş ve duyuş biçimlerini belirleyen bir çözümleme kategorisi statüsünden çıkarabilmeyi hedefler. Din eleştirisi dinsel olarak kutsal kabul edilen kitapların veya ritüellerin çelişkileri veya saçmalıklarını göstererek yapılmaz. Ayrıca dinin cevap vermeye çalıştığı konulara daha iyi cevap bulmaya da çalışmaz. Bilakis bunların kendisinin belirli bir soyutlama olduğunu, belirli ilişkiler içinde üretilen ideolojiler olduğunu göstermek gerekiyor. Din eleştirisi, dinsel ideolojinin ortaya çıktığı ve anlam kazandığı maddi koşullarından soyutlanarak yapılamaz. Soyut bir din eleştirisinden kurtulup, onu somut olarak ele alabilmenin yolu onun maddi temellerini gösterebilmekten geçiyor.

Sonuç: Bütünsel Bir Sınıflı Toplum Eleştirisi

Yukarıda sıraladığımız üç eleştiri aslında genel bir eleştirinin çeşitli veçheleri olarak düşünülmeli. Bu genel eleştiri sınıflı toplum ya da günümüzdeki biçimiyle kapitalizm eleştirisidir. Bu nokta özellikle önemlidir. Zira yukarıdaki eleştirilerden birini yapanın ötekiyle çeliştiğini, öteki eleştiri yapanın berikiyle çeliştiğini çok sık görebiliyoruz. Emperyalizm eleştirisi ham bir anti-Batılığa dönüştüğünde örneğin İslamcı hareketleri radikal kategorisine koyma tehlikesi içerebiliyor. Emperyalizm eleştirisini genel bir kapitalizm eleştirisiyle bütünleştiremeyenlerin çok rahatlıkla reaksiyoner milliyetçiliğe dönüştüğüne veya reaksiyoner milliyetçilere destek verdiğine şahit oluyoruz. Kültürel ırkçılığın eleştirisi kapitalist sistem içinde kaldığında ise bu ırkçılığın maddi temellerini görmek mümkün olamıyor. Oysa kültürel ırkçılığın kaynaklarını görmek isteyen mutlaka emperyalizm kavramına başvurmak zorundadır. Din eleştirisi için de durum pek farklı değildir. Maalesef din eleştirisi genel olarak kaba bir maddecilik temelinde yapılıyor ve dinin aptalca yanılığlardan öte anlamları olduğu görülemiyor. Bu nedenle tüm bu eleştirileri sınıflı toplum eleştirisi bağlamında birleştirmek gerekiyor. Öte yandan soyut düzeyde çok kolay ifade edilen bu düşüncenin, gerçekteki işleyişini tespit etmek ve gösterebilmenin çok zor olduğunu da kabul etmek gerek: Zira İslam kategorisinin düşmanlaştırılmasına karşı çıkarken din eleştirisi yapabilmek, ABD'nin emperyalist politikalarını teşhir etmeye çalışırken, reaksiyoner bir milliyetçiliğe sivrulmemaya çalışmak, Aydınlanmacılığı savunurken emperyalizmin kültürel görünümünden biri olan Avrupamerkezcilikten korunmaya çalışmak gerçekten çok büyük bir ideolojik ve siyasi emeği gerektiriyor.

Referanslar

Kautsky, K. (1981) „Die Diktatur des Proletariats“. C. Lejteisen (der) *Kautsky gegen Lenin*. içinde Berlin ve Bonn

Lenin, W. I. (1974) "Die proletanirische Revolution und der Renegat Kautsky", C. Lejteisen (der) *Lenin. Gegen des rechten und linken Opportunismus und Trotzismus* içinde Moskova

Negt, O. ve Kluge A. (2001) *Der unterschätzte Mensch: Band I* Frankfurt am Main

Zizek, Slavoj „Wilkommen in der Wüste des Realen“ *Zeit* 20. 09. 2001